

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

การศึกษาเรื่องต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบถึงต้นทุนการให้สินเชื่อในด้านเกษตรของธนาคารพาณิชย์ เปรียบเทียบให้เห็นถึงต้นทุนของธนาคารพาณิชย์ที่มีขนาดสาขาและทำเลที่ตั้งต่างกัน ตลอดจนเพื่อทราบถึงโครงสร้างกับส่วนประกอบของต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรด้วย จึงใช้ข้อมูลของธนาคารพาณิชย์เฉพาะในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปี 2529 ซึ่งเป็นตัวแทนของปีที่ภาวะเศรษฐกิจซบเซา กับปี 2532 ซึ่งใช้แทนปีที่ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปรุ่งเรือง

การศึกษารุ่นนี้เลือกใช้วิธีคิดคำนวณต้นทุนที่พัฒนาขึ้นโดย Richard Meyer และ Tongroj Onchan ซึ่งเคยใช้วิธีการศึกษาเดียวกันนี้หาต้นทุนสินเชื่อเกษตรของสถาบันการเงินในประเทศแถบเอเชียอาคเนย์หลายเรื่อง และจากประชากรธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด 264 สาขา ในปี 2529 ได้เลือกเอาตัวอย่างที่ให้ข้อมูลและตัวเลขที่ค่อนข้างสมบูรณ์มา 163 สาขา ผลการคำนวณต้นทุนและผลการศึกษามีสรุปได้ดังนี้

ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อคำนวณตามวิธีของ Meyer and Onchan แล้ว ธนาคารพาณิชย์มีต้นทุนการให้สินเชื่อต่อเงินให้สินเชื่อ 100 บาท โดยเฉลี่ยแล้วเป็น 9.78 บาท ในปี 2529 และ 9.91 บาท ในปี 2532

ธนาคารพาณิชย์ที่ตั้งสาขาอยู่ในเมือง มีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรต่ำกว่าสาขาที่ตั้งในเขตอำเภอรอบนอก แต่เมื่อเปรียบเทียบธนาคารที่ขนาดสาขาต่างกันแล้วพบว่า สาขาขนาดใหญ่มีต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรต่ำกว่าสาขานขนาดกลาง และสาขานขนาดกลางก็มีต้นทุนต่ำกว่าสาขานขนาดเล็ก

ต้นทุนในหมวดย่อยที่เป็นต้นทุนหลักได้แก่ ต้นทุนของเงิน (CF) มีสัดส่วนความสำคัญประมาณร้อยละ 70 - 80 ของต้นทุนรวม ส่วนต้นทุนการดำเนินงาน (Co) นั้นมีสัดส่วนประมาณ 14 - 16 ที่เหลือร้อยละ 4 - 6 เป็นต้นทุนความเสี่ยง (Cu)

ผลการศึกษาส่งเสริมว่า ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรของธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นอยู่กับ

- ปริมาณเงินให้สินเชื่อ ธนาคารที่ให้สินเชื่อเกษตรในปริมาณที่มากกว่า เช่น สาขาในเมืองหรือสาขาขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่ต้นทุนการให้สินเชื่อต่ำ เมื่อเทียบกับสาขาในเขตอำเภอรอบนอกหรือสาขาขนาดเล็ก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ตามทฤษฎีที่ว่า การให้สินเชื่อที่มากขึ้นจะก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (economies of scale) จากผลที่ได้ดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการลดต้นทุนอาจทำได้ทางหนึ่งโดยการให้สินเชื่อในปริมาณที่มากขึ้น
- การบริหารเงินทุน การจัดสรรและการบริหารเงินทุนที่ระดมได้จากเงินฝากประชาชนนั้น หากธนาคารสามารถระดมเงินฝากได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำ การบริหารให้กระแสเงินมีความคล่องตัว ตลอดจนการจัดสรรเงินให้กู้ยืมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดต้นทุนการให้สินเชื่อของธนาคารลงได้
- การบริหารสินเชื่อภายในสาขา โดยการคัดเลือกลูกค้าที่มีคุณภาพ การให้ความสนใจและความตั้งใจในการบริหารสินเชื่อ ตลอดจนประสบการณ์การให้สินเชื่อ และอำนาจหรือวงเงินที่ผู้จัดการสาขาสามารถอนุมัติเงินกู้ได้ก็มีส่วนทำให้ธนาคารมีค่าใช้จ่ายน้อยลงและเผชิญกับความเสี่ยงน้อยลง
- สถานการณ์และภาวะเศรษฐกิจในแต่ละปีมีส่วนกำหนดต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตร เนื่องจากในปีที่ภาวะเศรษฐกิจดีนั้น นอกจากธนาคารจะมีความเสี่ยงน้อยลงแล้ว ยังมีผลให้ต้นทุนการดำเนินงานของธนาคารลดลงด้วย
- อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ มีผลโดยตรงต่อต้นทุนของเงิน หากปีใดหรือช่วงใดที่อัตราดอกเบี้ยในตลาดต่ำธนาคารก็มีต้นทุนของเงินต่ำด้วย

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตร

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า ต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรในส่วนที่เป็นต้นทุนของเงินนั้น ขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยของตลาดเงินในระบบเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงไม่สามารถควบคุมต้นทุนของเงินได้โดยตรง แต่อาจจะทำได้โดยการระดมเงินฝากที่มีต้นทุนต่ำให้ได้มากขึ้น เช่น เงินฝากกระแสรายวัน ออมทรัพย์ โดยการส่งเสริมการใช้เช็ค และการระดมเงินฝากออมทรัพย์จากผู้ฝากรายเล็กรายน้อยให้มากขึ้น

สำหรับการลดต้นทุนการดำเนินงานและต้นทุนความเสี่ยงนั้น ต้องดำเนินการไปควบคู่กัน ซึ่งทำได้โดยการควบคุมต้นทุนต่าง ๆ

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าในต้นทุนการดำเนินงานนั้น ต้นทุนการบริหารสินเชื่อ (Coa) มีสัดส่วนความสำคัญสูงสุด ค่าเฉลี่ยของต้นทุนการบริหารสินเชื่อของธนาคารขนาดต่างกันหรือที่ตั้งต่างกันนั้นแตกต่างกันอยู่มาก ต้นทุนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นค่าตอบแทนพนักงานซึ่งหากธนาคารจะลดต้นทุนส่วนนี้โดยการลดเงินเดือนหรือไม่เพิ่มค่าตอบแทน ซึ่งคงเป็นไปได้ยาก ทางที่ทำได้ น่าจะได้แก่การเพิ่มประสิทธิภาพพนักงานในด้านการพัฒนาวิธีการดำเนินงาน ปรับปรุงการทำงาน หรือการส่งพนักงานไปฝึกอบรมหรือดูงานด้านสินเชื่อตามสาขาธนาคารเดียวกันที่ประสบความสำเร็จในการให้สินเชื่อ หรือมีต้นทุนการให้สินเชื่อต่ำ นอกจากนั้นธนาคารควรคำนึงหาขนาดของพนักงานที่เหมาะสมในการให้สินเชื่อเพื่อจะได้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

สำหรับต้นทุนสารนิเทศ (Coi) นั้น เป็นค่าใช้จ่ายในการหาข้อมูลทั้งหมดของผู้มาขอกู้ และต้นทุนการบังคับให้กระทำตามสัญญา (Coe) ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการติดตามและตรวจสอบให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามกำหนดนั้น ต้นทุนทั้งสองชนิดนี้ล้วนเกิดจากค่าใช้จ่ายด้านพนักงาน เช่นเดียวกับต้นทุนการบริหารสินเชื่อ (Coa) ทั้งสิ้น ธนาคารที่ต้องการจะลดต้นทุนด้านนี้จะต้องหาแบบแผนที่เหมาะสมในการทำงาน โดยการวางแผนการทำงานที่ไม่สิ้นเปลืองเวลาและทรัพยากรมาก เช่น การจัดเส้นทางการเดินทางออกไปสำรวจข้อมูล ประเมินทรัพย์สินของผู้ขอกู้ รวมทั้งการไปทำนิติกรรมสัญญาที่สำนักงาน ที่ดิน ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการกฎหมายที่เหมาะสมอื่น ๆ นอกเหนือจากการฟ้องร้องเพียงอย่างเดียว และให้ใช้วิธีการฟ้องร้องบังคับคดีเท่าที่จำเป็น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูงและเสียเวลาไปชั้นศาลมาก

สำหรับต้นทุนคงที่อื่น ๆ (Cot) นั้น เป็นต้นทุนที่ธนาคารน่าจะลดลงได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อโดยการใช้นโยบายประหยัดทั้งค่าใช้จ่ายในด้านเครื่องเขียน แบบพิมพ์ ค่าไฟฟ้า โดยเฉพาะเครื่องปรับอากาศ ค่าน้ำประปา ค่าโทรศัพท์ โทรสาร หรือแม้กระทั่งเครื่องถ่ายเอกสาร ซึ่งในระยะหลังนี้ธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละธนาคารก็มีนโยบายให้สาขาหารายได้เลี้ยงตนเองได้ และให้ลดค่าใช้จ่ายในสำนักงานลง ซึ่งก็พบว่าถ้าสำนักงานใหญ่ธนาคารพาณิชย์จริงจิงในเรื่องนี้ สาขาก็สามารถลดค่าใช้จ่ายเหล่านั้นลงได้มาก

สำหรับวิธีการลดต้นทุนความเสี่ยงนั้น ทำได้โดยการจัดการและการบริหารสินเชื่ออย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่

- การคัดเลือกลูกค้า โดยการคัดเลือกลูกค้าที่มีศักยภาพในการชำระเงินสูง มีหลักประกันที่ดี ได้แก่ เกษตรกรที่มีความรู้ ตั้งใจและขยันหมั่นเพียร เป็นผู้ที่ไม่มีภาระหนี้สินมากโดยเฉพาะหนี้สินนอกระบบ การคัดเลือกลูกค้าอาจทำให้ธนาคารมีขั้นตอนการทำงานมากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินงานสูงขึ้นก็จริง แต่จะได้ผลคุ้มค่ามาก เพราะจะได้ลูกค้าที่มีคุณภาพ อัตราการชำระหนี้คืนสูง และหนี้สูญน้อย

- การสร้างระเบียบวินัยในการนำเอาเงินกู้ไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยการสอบถามวัตถุประสงค์ให้แน่ชัด พยายามคัดเลือกลูกค้าที่มีความจำเป็นและต้องการสินเชื่อเพื่อการเกษตรกรรมอย่างแท้จริง และหากธนาคารสามารถดำเนินงานด้านติดตาม กำกับดูแลการใช้จ่ายเงินกู้ของผู้กู้ได้ ก็ยิ่งจะทำให้การจัดการสินเชื่อมีประสิทธิภาพขึ้น

- การใช้มาตรการชำระหนี้ที่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่าในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจไม่ดีนั้น การชำระหนี้มีปัญหา หากธนาคารสามารถวางแผนการชำระหนี้ให้ยืดหยุ่นได้ตามภาวะเศรษฐกิจและตามฤดูกาล เพราะในบางฤดูเช่น ฤดูเพาะปลูกเกษตรกรต้องใช้เงินทุนมากและอยู่ระหว่างรอการเก็บเกี่ยวผลผลิตอยู่ จึงเป็นช่วงที่เกษตรกรไม่มีรายได้และหากธนาคารพยายามหลีกเลี่ยงการบังคับชำระหนี้ในช่วงที่เกษตรกรขาดสภาพคล่องหรือยังไม่มีรายได้ ตลอดจนในช่วงที่เศรษฐกิจฝืดเคือง ธนาคารควรขยายเวลาหรือเปลี่ยนแปลงกำหนดผ่อนผันให้เกษตรกรนำเงินมาชำระในช่วงเวลาที่มีรายได้

- ความตั้งใจ ความสนใจต่อสินเชื่อเกษตรของผู้บริหารสาขา หรือเจ้าหน้าที่ด้านสินเชื่อก็เป็นปัจจัยสำคัญมากในการจัดการสินเชื่อเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

แต่ภาวะการณ์ในปัจจุบันนี้ ผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่ไม่มีหลักประกัน หรือมีหลักประกันไม่เพียงพอ ดังนั้นหากใช้หลักการคัดเลือกลูกค้าคุณภาพดีดังกล่าวข้างต้น ประชากรส่วนนี้จะไม่มีความได้เข้าถึงสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์อย่างแน่นอน ดังนั้น เพื่อให้ประชากรกลุ่มใหญ่นี้สามารถเข้าถึงและได้รับบริการทางการเงินอย่างทั่วถึง อาจทำได้โดยการสร้างหลักประกันให้ธนาคารมั่นใจว่าสามารถชำระหนี้ได้แน่นอน โดยการรวมกลุ่มกันค้ำประกันเงินกู้ซึ่งกันและกัน เพื่อป้องกันและความเสี่ยงที่ว่าเกษตรกรอาชีพเดียวกัน อาจจะได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ หรือภาวะราคาพืชผลต่ำ อาจจะทำให้เกษตรกรที่ไว้วางใจกันหรือรู้จักกันคุ้นกันอย่างดีมีอาชีพ หรือทำการเกษตรต่างชนิดกันรวมกลุ่มกันค้ำประกันเงินกู้

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาที่สะท้อนได้ว่า ธนาคารพาณิชย์ไม่ค่อยมีความถนัดในการให้สินเชื่อเกษตร โดยเฉพาะรายเล็กรายน้อย อีกทั้งลูกหนี้เกษตรกรก็เป็นเพียงลูกค้าส่วนน้อยของธนาคาร และประเทศไทยก็มีองค์กรเฉพาะด้านที่รับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะอยู่แล้ว ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แม้รัฐบาลจะผลักดันด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์มีส่วนในการกระจายสินเชื่อสู่ชนบทอย่างทั่วถึง แต่การที่แต่ละสาขาธนาคารพาณิชย์ปล่อยสินเชื่อเกษตรชนิดเดียวกันแก่กลุ่มลูกค้าเดียวกัน แต่ว่าเป็นการให้สินเชื่อที่มีต้นทุนแตกต่างกันอย่างชัดเจนก็ย่อมทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงแข่งขันระหว่างธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะสาขาขนาดเล็ก ๆ นั้นมีความถนัดน้อยและปล่อยสินเชื่อสู่สาขาที่ใหญ่กว่าไม่ได้อยู่แล้ว

อย่างไรก็ตาม หากรัฐยังต้องการคองนโยบายในทำนองที่ให้ธนาคารพาณิชย์มีส่วนร่วมในการให้สินเชื่อแก่ประชาชนในชนบทได้เช่นเดิม ก็อาจจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงรายละเอียดให้เหมาะสมขึ้น ยกตัวอย่างเช่น นำเอาเงินไปให้ ธ.ก.ส. ปล่อยแทน แทน ซึ่ง ธ.ก.ส. มีความชำนาญด้านการให้สินเชื่อเกษตรรายย่อยอยู่แล้ว ตลอดจนมีลูกค้าอยู่ในมือมาก รัฐอาจกำหนดสินเชื่อสู่ชนบทให้ ธนาคารที่ให้สินเชื่อที่ไม่ครบเป้าหมายนำเงินไปฝากไว้ที่ ธ.ก.ส. โดยไม่ได้ดอกเบี้ย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการแข่งขันมากขึ้น โดยเฉพาะแข่งขันการลดต้นทุนลงให้ได้ ด้วยวิธีการนี้อาจจะทำให้สินเชื่อเกษตรกระจายไปสู่ภาคเกษตรกรรมได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น มิฉะนั้นแล้วรัฐต้องหามาตรการอื่น ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้ธนาคารมีความกระตือรือร้นและตั้งใจให้บริการสินเชื่อเกษตรอย่างจริงจัง

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามแนวคิดที่จะให้มีการปล่อยสินเชื่อเกษตรอย่างได้ผล
ในอนาคตนั้น เท่าที่รวบรวมจากนักวิชาการหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เคยเสนอหรือตีพิมพ์ไว้แล้ว นั้น
มีหลายแนวทางซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- เกษตรกรกลุ่มต่าง ๆ มีความต้องการสินเชื่อที่ไม่เหมือนกัน จึงต้องจัดสินเชื่อชนิด
ต่าง ๆ ให้แต่ละกลุ่ม เพื่อสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มได้
 - ควรมีการเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการทางการเงินแก่ภาคเกษตรกรรม
โดยการเพิ่มบทบาทของสาขาธนาคารในส่วนภูมิภาคหรือองค์กรที่รับผิดชอบเฉพาะด้านอย่างจริงจัง
 - ควรมีการปรับปรุงนโยบายด้านอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อเกษตรให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น
เพื่อจะได้สะท้อนให้เห็นต้นทุนสินเชื่อเกษตรที่แท้จริง
 - นโยบายด้านสินเชื่อเกษตรและมาตรการต่าง ๆ ทางรัฐบาลจะต้องมีความยืดหยุ่น
และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพเงื่อนไขแวดล้อมและภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป
- สำหรับรายละเอียดนั้นปรากฏอยู่ในภาคผนวกที่ 5 ท้ายเล่ม

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

เนื่องจากการศึกษารั้งนี้ เป็นเพียงการทำวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทบัณฑิต ซึ่งมี
ข้อจำกัดอยู่มากทั้งในด้านระยะเวลา ความละเอียดในการศึกษา ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ศึกษา
ตลอดจนข้อจำกัดด้านอื่น ๆ จึงทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่สามารถเสนอแง่มุมต่าง ๆ หรือประเด็นอื่น ๆ
ที่ยังควรค่าแก่ความสนใจและนำศึกษาต่อไปอีก ข้อจำกัดเหล่านี้ได้แก่

1. ปีที่เลือกเป็นตัวอย่างในการศึกษาที่ตั้งใจจะใช้เป็นตัวแทนปีภาวะเศรษฐกิจตก
ต่ำนั้นควรจะเป็นปี 2528 แต่ขณะที่ทำการรวบรวมข้อมูลไม่สามารถย้อนหลังไปถึงปี 2528 ได้
เนื่องจากข้อจำกัดด้านอายุการเก็บและอายุการทำลายเอกสารของหน่วยงานต่าง ๆ บางแห่ง
ยากที่จะค้นไปถึงปี 2528 ได้ จึงเลือกให้ปี 2529 ซึ่งมีข้อมูลค่อนข้างครบถ้วน แทน แม้เศรษฐกิจ
จะฟื้นตัวบ้างแล้วแต่ก็ยังพอจะจัดว่าเป็นช่วงปลายของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำได้

2. การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูล cross section เปรียบเทียบกันเพียง 2 ปีด้วยข้อจำกัดของขนาดข้อมูล และขาดการย้อนหลังของข้อมูล ผลการศึกษาที่ออกมาบางครั้งมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย หรือบางครั้งไม่สอดคล้องกันนัก การตีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย หรือบางครั้งไม่สอดคล้องกันนัก การตีความอธิบายและเหตุผลต่าง ๆ จึงอาจเป็นจริงเฉพาะกรณีศึกษาเท่านั้น

3. การเก็บข้อมูล ใช้วิธีรวบรวมจากรายงานของสาขาธนาคารพาณิชย์ แบบสอบถามสาขาธนาคารพาณิชย์ การสอบถามเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารพาณิชย์ ดังนั้น ระดับความถูกต้องแม่นยำของการวิเคราะห์ผลการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความถูกต้องและแม่นยำของข้อมูลด้วย

4. ขอบเขตการศึกษา การศึกษาธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบต้องใช้เครื่องมือเวลา และทรัพยากรมาก จึงเลือกศึกษาเฉพาะธนาคารพาณิชย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อใช้เป็นตัวแทนธนาคารพาณิชย์ทั้งหมด แต่เนื่องจากระบบธนาคารพาณิชย์ที่เป็นระบบสาขา การบริหารและนโยบายงานด้านเงินฝาก สินเชื่อ และธุรกิจอื่นของธนาคารล้วนมาจากสำนักงานใหญ่ที่ตั้งอยู่กรุงเทพฯทั้งสิ้น และธนาคารแต่ละแห่งมีมาตรฐานการทำงาน และการบริหารที่ค่อนข้างแตกต่างกัน การใช้เพียงสาขาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นตัวแทนอาจจะไม่สามารถเป็นตัวแทนของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยทั้งระบบ

ดังนั้นประเด็นที่ควรจะได้รับความสะดวกในการทำการศึกษาต่อไปนั้นได้แก่

- การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรกับสินเชื่อนอกเกษตรว่ามีต้นทุนทั้งสิ้นรวมทั้งองค์ประกอบของต้นทุนซึ่งได้แก่ ต้นทุนของเงิน ต้นทุนการดำเนินงาน และต้นทุนความเสี่ยงว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
- การศึกษาต้นทุนการให้สินเชื่อเกษตรในลักษณะอนุกรมเวลา โดยศึกษาแนวโน้มและทิศทางในระยะยาว เพื่อความเคลื่อนไหวด้านแนวโน้ม วัฏจักรและการคาดคะเนต้นทุนอนาคต โดยมีการนำเอาปัจจัยในด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ และปัจจัยด้านการตลาด ได้แก่ ระดับราคาตลาดในประเทศและตลาดโลกเข้ามาเกี่ยวข้องกับ